

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 334.012.63/.64 : 336.71(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15190441>

Грантове фінансування як інструмент розвитку підприємництва в Україні

Верескун Михайло Вікторович

д.е.н., професор, професор кафедри економіки підприємств

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,

49044, Україна, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9704-0652>

Ільченко Кирило Сергійович

аспірант

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,

49044, Україна, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-5963-0074>

Павлюк Сергій Іванович

аспірант

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,

49044, Україна, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2369-4192>

Прийнято: 18.03.2025 | Опубліковано: 29.03.2025

***Анотація.** Актуальність дослідження обумовлена необхідністю підтримки малого та середнього бізнесу в Україні, який є ключовим драйвером економічного розвитку, особливо в умовах воєнного стану та відновлення*

економіки. Грантове фінансування виступає важливим інструментом для стимулювання інновацій, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення фінансової стабільності підприємств.

Метою статті є дослідження ролі грантового фінансування як інструменту розвитку підприємництва в Україні, зокрема аналіз його впливу на інноваційність, фінансову стабільність та конкурентоспроможність підприємств. У статті розглядаються сучасний стан та основні тенденції грантової підтримки в Україні, а також виявляються бар'єри, які перешкоджають ефективному використанню грантів.

Для досягнення поставлених завдань використано **методи** порівняльного аналізу, узагальнення та синтезу. На основі аналізу наукових джерел та практичних кейсів систематизовано основні напрями грантового фінансування в Україні.

Результати дослідження вказують на те, що грантове фінансування є важливим інструментом для підтримки малого та середнього бізнесу, особливо в умовах обмежених фінансових ресурсів. Однак виявлено низку бар'єрів, які перешкоджають ефективності грантових програм, зокрема правові, організаційні, фінансові та інформаційні перешкоди. На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо подолання цих бар'єрів, що включають вдосконалення законодавчої бази, оптимізацію процедур отримання грантів, підвищення рівня обізнаності підприємців про наявні можливості та забезпечення прозорості процесу фінансування.

Висновки статті підкреслюють необхідність системного підходу до розвитку грантового фінансування в Україні для забезпечення сталого економічного зростання та підтримки інноваційного потенціалу підприємництва. Запропоновані рекомендації можуть бути корисними для органів державної влади, міжнародних організацій та безпосередньо підприємців, які прагнуть ефективно використовувати грантові ресурси для розвитку своїх проєктів.

Ключові слова: фінансова підтримка, економічний розвиток, грантові програми, підтримка підприємців, фінансування проєктів, розвиток бізнесу.

Grant funding as a tool for entrepreneurship development in Ukraine

Vereskun Mykhailo

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Associate Professor of the Department of Enterprise Economics
Pryazovskyi State Technical University,
St. Gogolya, 29, city of Dnipro, 49000, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9704-0652>

Ichenko Kyrylo

Postgraduate student
Pryazovskyi State Technical University
Postgraduate student, State Higher Education Institution,
St. Gogolya, 29, city of Dnipro, 49000, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-5963-0074>

Pavlyuk Serhiy

Postgraduate student
Pryazovskyi State Technical University,
Postgraduate student, State Higher Education Institution,
St. Gogolya, 29, city of Dnipro, 49000, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2369-4192>

Abstract. *The relevance of the study is stipulated by the need to support small and medium-sized businesses in Ukraine, which are a key driver of economic*

development, especially in the context of martial law and economic recovery. Grant financing is an important tool for stimulating innovation, increasing competitiveness and ensuring financial stability of enterprises.

The purpose of the article is to study the role of grant financing as a tool for entrepreneurship development in Ukraine, in particular, to analyze its impact on innovation, financial stability and competitiveness of enterprises. The article examines the current state and main trends of grant support in Ukraine, and identifies barriers that impede the effective use of grants.

To achieve these objectives, the methods of comparative analysis, generalization and synthesis were used. Based on the analysis of scientific sources and practical cases, the main directions of grant financing in Ukraine are systematized.

The results of the study indicate that grant financing is an important tool for supporting small and medium-sized businesses, especially in conditions of limited financial resources. However, a number of barriers have been identified that impede the effectiveness of grant programs, including legal, organizational, financial, and informational obstacles. Based on the analysis, the author offers recommendations for overcoming these barriers, including improving the legislative framework, optimizing grant procedures, raising awareness of entrepreneurs about available opportunities, and ensuring transparency of the financing process.

The conclusions of the article emphasize the need for a systematic approach to the development of grant financing in Ukraine to ensure sustainable economic growth and support the innovative potential of entrepreneurship. The proposed recommendations may be useful for public authorities, international organizations, and entrepreneurs who seek to effectively use grant resources to develop their projects.

Keywords: *financial support, economic development, grant programs, support for entrepreneurs, project financing, business development.*

Постановка проблеми. Підприємницький сектор України відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку, однак його прогрес

гальмується низкою проблем, серед яких основними є обмежений доступ до фінансових ресурсів, слабка інноваційна активність та недостатня конкурентоспроможність. Грантове фінансування, яке надає можливість підприємцям залучати безповоротні кошти для реалізації соціально важливих або інноваційних проєктів, стає важливим інструментом підтримки малого та середнього бізнесу. Проте використання грантів в Україні обмежене через низьку обізнаність підприємців про наявні можливості, складні процедури подання заявок і недостатню підтримку з боку держави.

Ця проблема є надзвичайно важливою як з наукової, так і з практичної точки зору, адже аналіз ефективності грантового фінансування дозволить не лише оцінити його вплив на розвиток підприємництва, але й сприяти розробці рекомендацій щодо подолання існуючих бар'єрів. Результати дослідження матимуть практичне значення для підприємців, державних органів і донорських організацій, а також сприятимуть посиленню економічного зростання через оптимальне використання цього фінансового інструменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансування бізнесу за допомогою грантів, кредитів та інших альтернативних фінансових ресурсів активно досліджувалася в останні роки, особливо в умовах воєнного стану в Україні. Дослідники Романко О.П. та Окрепкий С.В. акцентували увагу на важливості грантових коштів для підтримки бізнесу в умовах економічної нестабільності [1]. Вони проаналізували основні грантові програми, доступні для українських підприємців, і виокремили переваги грантів як фінансового інструменту, що не потребує повернення, дозволяючи підприємцям зосередитися на інноваціях та стабільності.

Схожу точку зору висловлюють Стешенко О.Д. та Мозговий Є.В., які зазначили, що грантове фінансування є одним із ключових джерел підтримки бізнесу в складних умовах [2]. Вони дослідили еволюцію грантових програм, визначили пріоритети їх надання та виділили основні групи підтримки, зокрема

релокований бізнес або проєкти з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Дослідженням питання поєднання кредитного та грантового фінансування займалися Кобеля-Звір М.Я. та Вовчак О.Д. [3], які підкреслили важливість змішаного фінансування, що є особливо актуальним у воєнний час. Такі програми, як «Доступ до фінансування та підтримка стійкості ММСП», дозволяють підприємцям отримувати кредитні субсидії та гранти, значно спрощуючи доступ до фінансових ресурсів, особливо у виробничій сфері.

На окрему увагу заслуговує міжнародна підтримка. Науковці Лобунець Т. та Гончар Г. акцентували [4], що участь у міжнародних грантових і кредитних програмах дає малому та середньому бізнесу можливість адаптуватися до умов воєнного часу, забезпечуючи його стійкість та розвиток. Вони наголошують на важливості цільового використання цих ресурсів, що є критично важливим для стабільності підприємств у кризових умовах.

Окремим напрямом фінансування бізнесу є підтримка соціальних ініціатив, які вирішують соціально значущі проблеми. Ільченко В.М. та Пістуніна В.О. розглянули соціальне підприємництво як дієвий інструмент вирішення таких проблем [5]. Вони підкреслили, що недостатня державна підтримка соціальних підприємств ускладнює їхній розвиток, однак перспективним напрямом є залучення краудфандингу, міжнародних грантів та інвестицій. Ці механізми можуть стати основою для фінансування соціально орієнтованих бізнесів, особливо у контексті сучасних викликів.

Таким чином, сучасні дослідження одностайно вказують на необхідність інтеграції різних фінансових інструментів (гранти, кредити, краудфандинг) для забезпечення стійкості та розвитку бізнесу в умовах економічної нестабільності. Особливу увагу слід приділяти підприємствам, які, окрім економічної мети, вирішують соціальні завдання, сприяючи відновленню економіки та суспільства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання кількості грантових програм, доступних для українських підприємців,

залишається недостатньо дослідженим їхній реальний вплив на розвиток малого та середнього бізнесу в умовах української економіки. Зокрема, відсутній комплексний аналіз ефективності грантового фінансування з погляду інноваційної активності, створення нових робочих місць та забезпечення довгострокового зростання підприємств.

Крім того, досі не вирішені проблеми, пов'язані з низьким рівнем обізнаності підприємців про грантові можливості, а також із браком ефективних механізмів адаптації міжнародних грантових програм до національних умов. Важливим аспектом, який залишається поза увагою, є розробка рекомендацій для держави, бізнесу та донорів щодо вдосконалення процесів пошуку, подачі та реалізації грантів, а також зниження бар'єрів участі в таких програмах для підприємців у регіонах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз впливу грантового фінансування на розвиток підприємництва в Україні та розробка рекомендацій для підвищення його ефективності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан грантового фінансування в Україні та його вплив на розвиток підприємництва. Для цього нами буде здійснено аналіз наукових джерел та практичних кейсів, що дозволить систематизувати основні тенденції грантового фінансування в Україні. Застосовуючи методи порівняльного аналізу та узагальнення, ми оцінимо вплив грантового фінансування на різні аспекти підприємницької діяльності, включаючи інноваційність, фінансову стабільність та конкурентоспроможність підприємств. Результатом стане виокремлення ключових особливостей грантової підтримки та її впливу на розвиток підприємницької екосистеми в Україні.

2. Виявити основні бар'єри у використанні грантів та запропонувати рекомендації для їх подолання. У ході дослідження будуть виявлені найпоширеніші бар'єри у залученні та використанні грантового фінансування. Це включатиме аналіз правових, організаційних, фінансових та інформаційних

перешкод, які впливають на ефективність грантової підтримки. Використовуючи метод синтезу, будуть розроблені рекомендації для подолання виявлених проблем. Для кращого розуміння буде запропоновано систематизацію бар'єрів у вигляді таблиці, а також представлено рекомендації щодо їх подолання та очікуваний результат для підвищення ефективності використання грантів у підприємницькій діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Сучасний стан грантового фінансування в Україні та його вплив на розвиток підприємництва.

У сучасних умовах грант [6] - це фінансова допомога, яка надається для досягнення певних цілей, таких як реалізація проєктів, освіта, розвиток бізнесу, впровадження нових технологій тощо. Тих, хто надає фінансування для грантових програм, називають донорами, а тих, хто отримує ці кошти - реципієнтами або грантоотримувачами. Важливо зазначити, що грантове фінансування є безповоротним: отримувач не зобов'язаний повертати кошти, витрачені на реалізацію проєкту.

Порівняно з іншими економічними інструментами (наприклад, банківськими кредитами, інвестиціями, спонсорською підтримкою чи краудфандингом), гранти мають низку важливих особливостей серед яких слід виділити: *безповоротність* (кошти не потрібно повертати, якщо проєкт успішно реалізовано); *контроль витрат* (донор може контролювати, як використовуються грантові кошти, але зазвичай не втручається у внутрішні процеси організації-реципієнта); *систематичність* (гранти часто надаються на постійній основі, що дозволяє організаціям розширювати свої фінансові можливості та реалізовувати довгострокові ініціативи).

Гранти - це ефективний інструмент для бізнесу та неприбуткових організацій отримати необхідне фінансування, щоб продовжувати пропонувати послуги та ресурси цільовій аудиторії. Його слід розглядати не лише як безкоштовну фінансову допомогу, а як безповоротну підтримку, яка надається

на визначених умовах. Ці умови можуть включати створення нових робочих місць, дотримання екологічних стандартів, впровадження інноваційних технологій та інші вимоги, що сприяють розвитку конкретних проєктів або сфер діяльності.

Цілі надання грантів донорами відповідно до їхнього стратегічного напрямку можуть бути різноманітними. Відтак вони можуть включати сприяння розвитку інновацій, підтримку малих і середніх підприємств, сприяння сталому розвитку або посилення глобальної конкурентоспроможності. Такий підхід дозволяє грантам ефективно спрямовувати ресурси на досягнення конкретних економічних, соціальних чи екологічних цілей, які використовують їх довгострокову стратегію.

Важливим аспектом підтримки глобальної інноваційної екосистеми є надання грантів на пошук талантів та інноваційних бізнес-ідей. Однією з таких ініціатив є грантова програма «Горизонт Європа» («Horizon Europe»), яка оголошує конкурси для підтримки унікальних інноваційних підприємств. Ці конкурси спрямовані на пошук оригінальних інноваційних продуктів та рішень, що мають значний потенціал для високого успіху на ринку товарів та послуг. Гранти в межах програми забезпечують фінансування для створення та розвитку бізнес-компаній, здатних успішно працювати на міжнародному рівні, а також сприяють розвитку інноваційних технологій і рішень, які можуть мати значний економічний ефект. Ці заходи мають ключову роль у стимулюванні інновацій, сприяючи розвитку підприємництва та зміцненню економічної конкурентоспроможності на глобальному рівні [7].

Основним аспектом сучасної гуманітарної діяльності є вирішення нагальних проблем людства, як на міжнародному, так і на місцевому рівнях. Такі гранти, як правило, надаються організаціям громадянського суспільства на підтримку осіб, які потрапили в складні життєві особливості. В Україні гранти, які передбачають фінансування ініціатив, спрямованих на швидке реагування на поточні виклики, надаються регулярно. Ці конкурси отримали назву «гранти

швидкого реагування», що підкреслює їхню оперативність. Це переважно програми [8], які підтримують проекти в умовах воєнного стану, а саме гранти від МФ «Відродження» (Грантова гуманітарна програма «Гуманітарна солідарність», “Тримаймо стрій” – конкурс на підтримку волонтерських та ветеранських ініціатив), Проекту підтримки громадянського суспільства в країнах Східного партнерства, ІСАР Єднання, Українсько-данського молодіжного дому, програми РАСТ, Інституту гуманітарних наук Відня, Європейського Фонду «Культура солідарності» тощо.

Вагомим фактором забезпечення стабільності та конкурентоспроможності на міжнародній арені конкретної країни є розвиток окремих секторів її економіки та суспільної діяльності. Для підтримки таких ініціатив часто застосовуються грантові програми, які спрямовані на відновлення економічного потенціалу під час кризових періодів, а також на створення стимулів для економічного зростання. Основним завданням таких грантів є підтримка секторів, що знаходяться в умовах кризового стану, або тих, що мають стратегічне значення. Ці гранти забезпечують умови для розвитку пріоритетних напрямів, таких як культура, креативні індустрії, освіта, медицина, сільське господарство та підтримка місцевих громад. Крім того, вони стимулюють створення нових робочих місць та вдосконалення соціальної інфраструктури. Наприклад, уряд України ініціював реалізацію грантової програми "єРобота", яка спрямована на підтримку підприємців та стимулювання створення нових робочих місць. Програма включає кілька напрямів, кожен з яких має свої особливості та вимоги (табл.1)

Таблиця 1

Напрями програми "єРобота" та їх особливості

№ з/п	Напрямок	Обсяги фінансування	Умови отримання
1	Мікрогранти для створення власного бізнесу	До 250 тис. грн для підприємців, які хочуть започаткувати або розвивати малий бізнес	Кошти можна витратити на придбання обладнання, закупівлю сировини, сплату оренди, маркетинг та рекламу

2	Гранти для розвитку переробного підприємства	До 8 млн грн для придбання обладнання та збільшення виробничих потужностей	Отримувач гранту зобов'язаний створити до 25 робочих місць
3	Гранти для садівництва, ягідництва та виноградарства	До 400 тис. грн за гектар для висадки та облаштування саду, ягіднику або винограднику	Працевлаштування 6-10 постійних та 125-425 сезонних працівників
4	Гранти для розвитку тепличного господарства	До 7 млн грн для створення тепличного комплексу	Отримувач гранту зобов'язаний створити від 40 робочих місць
5	Гранти для реалізації стартапів у сфері ІТ	До 3,5 млн грн для створення нових компаній та робочих місць у сфері високих технологій	Кошти можна витратити на зарплату працівників, купівлю обладнання, науково-дослідні роботи та маркетинг
6	Гранти на навчання ІТ-спеціальностям	Кошти на навчання в сертифікованих школах для українців, які не мають формальної освіти або досвіду в галузі ІТ	

Джерело: складено авторами на основі [9]

Сучасний стан грантового фінансування в Україні демонструє значні зміни в підходах до фінансування різних ініціатив, зокрема в сфері соціального розвитку, екології та освіти. Грантові програми стають все більш адаптованими до реалій сьогодення, що відкриває нові можливості для реалізації проєктів та підтримки інновацій.

Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, стикається з численними викликами, які стосуються економіки, соціальної сфери та інфраструктури. Проте, незважаючи на складні обставини, багато українських підприємств та організацій демонструють здатність до адаптації, знаходження інноваційних рішень та реалізації успішних проєктів. Наведемо приклади таких ініціатив у різних сферах [11, 12]:

Проект: Skyworker (ІТ-сектор). Skyworker — це платформа для пошуку роботи, яка успішно адаптувалася до умов воєнного стану, розширивши свою діяльність на європейський ринок. Завдяки фінансовій підтримці у вигляді гранту від Українського фонду стартапів та інвестицій від бізнес-ангела з Казахстану, компанія змогла збільшити свою аудиторію на 50% протягом п'яти місяців. Цей приклад ілюструє, як ІТ-сектор, незважаючи на війну, продовжує розвиватися, залучаючи міжнародні інвестиції та розширюючи свої можливості.

Проект: "Тепло для України" (Гуманітарна сфера). Ініціатива спрямована на забезпечення теплом внутрішньо переміщених осіб та тих, хто постраждав від війни. Проект включає встановлення мобільних котелень та роздачу теплих речей, що є критично важливим у умовах зимового періоду та обмеженої інфраструктури. Такі гуманітарні проекти демонструють здатність громадянського суспільства оперативно реагувати на соціальні потреби в умовах кризи.

Проект: "Місцевий бізнес для місцевих людей" (Соціальні ініціативи). Ця програма спрямована на підтримку підприємств, які створюють нові робочі місця в громадах. Вона сприяє економічному розвитку та соціальній інтеграції, що є особливо важливим у контексті масового переміщення населення через війну. Підтримка місцевого бізнесу дозволяє не лише зберегти економічну активність, але й забезпечити стабільність у регіонах, які приймають переселенців.

Проект: "Навчання для майбутнього" (Освіта). Освітня ініціатива пропонує онлайн-курси та тренінги для українців, які втратили роботу через війну. Програма допомагає отримати нові навички, що є ключовим для адаптації до нових економічних умов та пошуку роботи. Такі проекти підкреслюють важливість інвестицій у людський капітал, особливо в умовах, коли традиційні сфери зайнятості зазнають значних змін.

Наведені приклади демонструють, що, незважаючи на складні умови воєнного стану, українські підприємства та організації здатні знаходити інноваційні підходи до вирішення актуальних проблем. Вони не лише адаптуються до нових реалій, але й активно сприяють економічному, соціальному та освітньому розвитку, підтримуючи громаду та залучаючи міжнародну підтримку. Це свідчить про високий потенціал України до відновлення та подальшого розвитку навіть у найскладніших умовах.

Проведений аналіз дозволяє виокремити основні тенденції грантового фінансування в Україні [13] з акцентом на:

1) *Сталий розвиток.* Гранти все більше спрямовуються на проекти, які забезпечують довгострокові позитивні зміни в екології та соціальному розвитку. Це включає підтримку ініціатив, що сприяють збереженню природних ресурсів, підвищенню енергоефективності та боротьбі зі зміною клімату. Наприклад, проекти з відновлювальної енергетики, екологічного землеробства та збереження біорізноманіття отримують значну підтримку.

2) *Зростаючу роль технологій.* Використання цифрових платформ для подачі заявок, обробки інформації та моніторингу виконання проектів стає все більш поширеним. Це робить процеси більш прозорими та доступними для всіх учасників. Технології також допомагають автоматизувати багато аспектів управління грантами, що знижує адміністративні витрати та підвищує ефективність.

3) *Міжнародне співробітництво.* Українські організації активно залучають кошти з міжнародних фондів, що допомагає підвищити їх конкурентоспроможність. Міжнародне співробітництво дозволяє отримувати доступ до нових технологій, знань та ринків. Наприклад, гранти від Європейського Союзу, Світового банку та інших міжнародних організацій сприяють реалізації масштабних проектів у різних сферах, включаючи інфраструктуру, охорону здоров'я та освіти.

4) *Попит на гранти для малого і середнього бізнесу.* Гранти для малого і середнього бізнесу допомагають підприємцям залучати фінансування для розвитку інновацій, масштабування проектів і створення робочих місць. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності, коли доступ до традиційних джерел фінансування може бути обмеженим. Програми, такі як "єРобота", надають значні кошти для підтримки підприємців, що сприяє розвитку місцевої економіки та створенню нових робочих місць.

Зазначені тенденції створюють нові можливості для розвитку бізнесу та соціальних ініціатив в Україні.

2. *Виявлення бар'єрів у використанні грантів та розроблення рекомендації для їх подолання.*

Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, стикається з численними економічними та соціальними викликами, які значною мірою впливають на розвиток підприємництва. Одним із ключових інструментів підтримки бізнесу в таких умовах є грантове фінансування. Воно може сприяти відновленню економіки, створенню нових робочих місць та забезпеченню стабільності господарської діяльності. Проте процес залучення та ефективного використання грантових коштів супроводжується низкою бар'єрів, які обмежують потенціал підприємництва в Україні [14, 15, 16]. Ці перешкоди потребують детального розгляду та подолання для забезпечення ефективної підтримки бізнесу.

Першим із найпоширеніших бар'єрів є *складність та бюрократизованість процедури оформлення грантових заявок*. Багато підприємців, особливо малого та середнього бізнесу, стикаються з необхідністю надання великого обсягу документації, що вимагає значного часу та ресурсів. Умови воєнного стану додатково ускладнюють цей процес через обмежений доступ до державних установ, електронних систем та інших інфраструктурних елементів, необхідних для оформлення документів. Крім того, відсутність чітких інструкцій та консультативної підтримки з боку грантодавців призводить до того, що багато потенційних заявників відмовляються від участі у конкурсах через страх невідповідності вимогам. Це значно зменшує кількість бізнесів, які могли б отримати фінансування для свого розвитку.

Ще одним серйозним бар'єром є *інформаційна непрозорість*. Багато підприємців, особливо в регіонах, де інфраструктура значно пошкоджена, не мають доступу до актуальної інформації про доступні грантові програми. Відсутність централізованої платформи, яка б агрегувала всі можливості для фінансування, призводить до того, що потенційні заявники просто не знають про існування певних програм або не розуміють, як їх можна використати для своїх потреб. Це особливо актуально в умовах воєнного стану, коли інформація часто

недоступна через знищення комунікаційних мереж або обмежену роботу інформаційних ресурсів. Як наслідок, багато перспективних проєктів залишаються нереалізованими через брак знань про доступні можливості.

Окремою проблемою є *жорсткі вимоги до звітності та моніторингу використання грантових коштів*. Для багатьох підприємців, особливо тих, хто не має досвіду роботи з грантами, це стає серйозним випробуванням. Умови воєнного стану додатково ускладнюють цей процес через відсутність стабільного інтернет-з'єднання, електронних систем управління та кваліфікованого персоналу, який міг би займатися звітністю. Як наслідок, багато підприємств відмовляються від грантів через страх невідповідності вимогам та можливих санкцій. Це обмежує їхні можливості отримати фінансування, яке могло б допомогти у відновленні або розширенні бізнесу.

Важливою перепорою є також *недостатність власних коштів для участі у грантових програмах*. Навіть при наявності грантових програм, багато підприємств стикаються з проблемою фінансової недостатності для підготовки заявок. Часто для цього необхідні додаткові витрати на консультації, оформлення документів, проведення досліджень тощо. Умови воєнного стану значно обмежують фінансові можливості підприємств, оскільки багато з них працюють на межі виживання або взагалі призупинили свою діяльність. Це робить участь у грантових програмах недосяжною для багатьох потенційних заявників, навіть якщо вони мають перспективні ідеї.

Правова невизначеність, яка характерна для умов воєнного стану, також є серйозним бар'єром. Багато підприємців побоюються, що зміни в законодавстві або введення нових обмежень можуть вплинути на їхню здатність використовувати грантові кошти. Крім того, відсутність чітких механізмів захисту прав грантоодержувачів у разі змін політичного або економічного курсу держави створює додаткові ризики для бізнесу. Це змушує підприємців бути обережними і часто відмовлятися від участі у програмах, які могли б допомогти їм у розвитку.

Окремо варто звернути увагу на *психологічні бар'єри*, які виникають через військові дії. Страх перед невизначеністю, втратою інвестицій або можливими репресивними заходами з боку держави призводить до того, що багато бізнесменів уникають участі у грантових програмах. Це особливо актуально для регіонів, які знаходяться під постійною загрозою військових дій, де підприємці зосереджені на забезпеченні базових потреб своїх співробітників та збереженні бізнесу. У таких умовах довгострокові плани, такі як участь у грантових програмах, часто відходять на другий план.

Для подолання цих проблем необхідно розробити комплексний підхід, який враховуватиме специфіку воєнного стану. Нижче наведено систематизацію бар'єрів (табл.2), а також рекомендації щодо їх подолання та очікувані результати.

Таблиця 2

Систематизація бар'єрів у використанні грантів

Категорія бар'єру	Опис проблеми	Рекомендації щодо подолання	Очікуваний результат
Бюрократизованість	Складність оформлення заявок, великий обсяг документації, відсутність консультацій	• Спрощення процедур подачі заявок. • Впровадження електронних платформ для автоматизації процесів. • Створення консультаційних центрів для підтримки підприємців.	Зменшення часу на оформлення заявок, збільшення кількості учасників грантових програм, підвищення якості поданих заявок
Інформаційна непрозорість	Відсутність централізованої інформації про грантові програми, обмежений доступ до даних.	• Розробка єдиного інформаційного порталу з актуальними грантовими програмами. • Проведення інформаційних кампаній у регіонах. • Використання соціальних мереж та ЗМІ для поширення інформації	Підвищення обізнаності підприємців про доступні можливості, збільшення кількості заявок із регіонів.
Жорсткі вимоги до звітності	Високі вимоги до моніторингу та звітності, відсутність	• Розроблення навчальних програм з підготовки звітності.	Зменшення кількості помилок у звітності, підвищення довіри грантодавців,

	ресурсів для їх виконання.	• Впровадження спрощених форм звітності для малого бізнесу. • Забезпечення технічної підтримки (напр., доступ до інтернету, програмного забезпечення).	збільшення кількості успішних проектів
Недостатність власних коштів	Відсутність фінансів для підготовки заявок та участі у програмах	• Введення мікрогрантів для покриття витрат на підготовку заявок. • залучення міжнародних організацій для фінансування підготовчих етапів. • Створення фондів підтримки для малого та середнього бізнесу.	Збільшення кількості підприємств, які можуть долучитися до грантових програм, навіть за обмежених фінансових умов.
Правова невизначеність	Ризики змін законодавства, відсутність механізмів захисту прав грантоодержувачів.	• Розробка стабільних правових рамок для грантового фінансування. • Створення механізмів компенсації у разі змін законодавства. • Забезпечення прозорості правових процедур.	Підвищення довіри підприємців до грантових програм, зменшення ризиків, пов'язаних із змінами законодавства.
Психологічні бар'єри	Страх перед невизначеністю, втратою інвестицій, репресивними заходами.	• Проведення тренінгів з підвищення довіри до грантових програм. • Забезпечення психологічної підтримки для підприємців. • Роз'яснення переваг та гарантій участі у програмах.	Зменшення рівня стресу серед підприємців, збільшення кількості учасників грантових програм.

Джерело: власна авторська розробка

Основні проблеми, з якими стикаються підприємці, включають складність процедур, недостатній доступ до інформації, високі вимоги до звітності, брак фінансових ресурсів, правову невизначеність та психологічні бар'єри. Для їх подолання необхідний системний підхід, який передбачає спрощення бюрократичних процесів, створення централізованих інформаційних ресурсів, надання навчальної та фінансової підтримки, забезпечення правової стабільності та психологічної допомоги.

Реалізація цих заходів дозволить активізувати участь підприємств у грантових програмах, підвищити ефективність використання коштів та створити умови для відновлення економіки в умовах війни. Таким чином, запропоновані рекомендації є ключовим інструментом для підтримки підприємництва та забезпечення стабільності господарської діяльності в Україні.

Висновки. Дослідження підтвердило, що грантове фінансування є важливим інструментом розвитку підприємництва в Україні, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Гранти сприяють інноваційності, фінансовій стабільності та конкурентоспроможності підприємств, що є ключовим для відновлення економіки. Проте виявлено низку бар'єрів, які обмежують ефективність грантових програм, зокрема бюрократизованість процедур, інформаційну непрозорість, жорсткі вимоги до звітності, недостатність власних коштів, правову невизначеність та психологічні перешкоди.

Для подолання цих бар'єрів запропоновано комплексний підхід, який включає спрощення процедур подачі заявок, створення централізованих інформаційних платформ, надання навчальної та фінансової підтримки, забезпечення правової стабільності та психологічної допомоги для підприємців. Реалізація цих рекомендацій дозволить активізувати участь підприємств у грантових програмах, підвищити ефективність використання коштів та створити умови для сталого економічного розвитку.

Результати дослідження свідчать про те, що грантове фінансування має значний потенціал для підтримки малого та середнього бізнесу, проте для повної реалізації цього потенціалу необхідно подолати існуючі перешкоди. Запропоновані рекомендації можуть бути корисними для органів державної влади, міжнародних організацій та безпосередньо підприємців, які прагнуть ефективно використовувати грантові ресурси для розвитку своїх проєктів.

У подальших дослідженнях доцільно розглянути питання впливу грантового фінансування на довгострокові економічні та соціальні зміни в

Україні, а також дослідити можливості інтеграції українських підприємств у міжнародні грантові програми. Це дозволить розширити розуміння ролі грантового фінансування у відновленні та розвитку економіки країни.

Список використаних джерел

1. Романко О., Окрепкий С. Значимість залучення грантових коштів як сучасний інструмент нейтралізації проблеми фінансування бізнесу в умовах війни // Економіка та суспільство. 2024. № 68. С. 505–507. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-213>.
2. Стешенко О. Д. Мозговий Є. В. Грантове фінансування як запорука стабільності бізнесу // Zenodo. Липень 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12725693>.
3. Кобеля-Звір М., Вовчак О. Грантово-кредитні інструменти підтримки бізнесу в умовах війни // Трансформаційна економіка. 2024. № 1 (06). С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-6-5>.
4. Лобунець Т., Гончар Г. Особливості інвестування бізнесу в умовах війни // Наукові перспективи. 2022. № 8(26). С. 155–164. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/2371>.
5. Ільченко В., Пістунова В. Можливості фінансування соціального підприємництва в Україні // Підприємництво та інновації. 2023. № 26. С. 47–51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/26.7>.
6. Гранти, їх види та як стати учасником грантової програми (2025). URL: <https://maxpolyakov.com/ua/scho-take-granti-i-yak-yih-otrimati/>.
7. Бабич Т. Роль грантів у забезпеченні соціально-економічної стабільності в умовах війни в Україні // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. – 2024. – Вип. 7. – С. 64–78. – DOI 10.58423/2786-6742/2024-7-64-78.
8. Гранти швидкого реагування (2025). URL: <https://chaszmin.com.ua/granty-shvydkogo-reaguvannya/>

9. Програма єРобота. URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> (дата звернення: 11.03.2025)
10. Реалії грантового фінансування в умовах війни - Розумні Ідеї. URL: <https://rozumni-ideyi.com/posts/view/realii-hrantovoho-finansuvannia-v-umovakh-vijny/> (дата звернення: 11.03.2025)
11. Кобеля-Звір, М., & Звір, Ю. (2024). Тревел-гранти для українського бізнесу. Підприємництво та інновації, (32), 139-143. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/32.21>
12. Матвійчук О. Ю. Діючі інструменти стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу під час воєнного стану // Розвиток підприємництва як фактор зростання національної економіки. – 2024. – Вип. 10. – С. 71–72.
13. Замора О., Серпенінова Ю., Щербина Т., Винниченко Н. Надання можливостей фінансування в рамках європрограми професійного розвитку громадян України на 2021-2027 роки // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2023. – Вип. 2(34). – С. 51–64. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2\(34\)-51-64](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2(34)-51-64).
14. Підгаєць С. Фінансово-кредитні важелі розвитку малого підприємництва в Україні в умовах воєнного стану // Економічний аналіз. – 2024. – Вип. 34(2). – С. 272–281. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.272>.
15. Савка В., Халудило Л. Аналіз використання USAID та інших інструментів підтримки українського бізнесу // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2024. – Вип. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-24>.
16. Чекаловська Г., Короленко О. Роль малого та середнього бізнесу в економічній стабілізації та відбудові України після війни // Modeling the Development of the Economic Systems. – 2025. – Вип. 1. – С. 232–239. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-31>.